

преследованым и забиваным на тeryтoрий Польши прeз Niemców. Pisarka przyznawała, że wcześniejsze stosunki polsko-żydowskie były skomplikowane, niemniej jednak twierdziła, iż pomoc Żydom jest moralnym obowiązkiem Polaka i chrześcijanina bez względu na wysoką cenę, jaką trzeba za to zapłacić.

Wspomniana odezwa Zofii Kossak-Szczuckiej została uznana za polityczny i moralny manifest stworzonej wkrótce po jej publikacji polskiej organizacji podziemnej o kryptonimie „Konrad Żegota”, której jedynym celem była pomoc Żydom. W ramach „Żegoty” realizowano następujące zadania: pomoc humanitarną polegającą na zapewnieniu bezpiecznych kryjówek dla uciekinierów z gett; przemyt żydowskich dzieci z gett i umieszczenie ich w polskich rodzinach lub klasztorach katolickich; wytwarzanie fałszywych dokumentów dla tych osób, które mogły udawać „aryjczyków”. Najbardziej zasłużoną działaczką „Żegoty” była Irena Sendlerowa. Jej działalność przyczyniła się do uratowania 2500 z 9000 żydowskich dzieci przemyconych z warszawskiego getta. Irena Sendlerowa, dwukrotnie aresztowana przez gestapo, została wykupiona za łapówki przekazane przedstawicielom niemieckiego więziennictwa przez agentów PPP. Podobnie jak rotmistrz Pilecki, również i ona była po 1945 r. prześladowana przez wiele lat przez komunistyczne służby specjalne. Miała jednak więcej szczęścia od bohaterskiego oficera i doczekała się odbudowy wolnej i suwerennej Polski w 1989 r.

Równolegle do udzielanej pomocy humanitarnej tajne polskie władze państwowe (prokuratura, sądy i policja) identyfikowały i karały śmiercią osoby, które udzielały informacji niemieckiemu okupantowi o miejscu ukrycia Żydów i ich polskich przyjaciółach.

Wsparcie militarne

Podziemna Armia Krajowa udzielała wsparcia militarnego dwóm organizacjom konspiracyjnym najbardziej reprezentatywnym dla społeczności żydowskiej w okupowanej Polsce – syjonistom i ich stowarzyszeniu młodzieżowemu „Betar” oraz socjalistom z „Bundu”. Obie wspomniane struktury doprowadziły w kwietniu 1943 r. do wybuchu antyniemieckiego powstania w getcie warszawskim. Pomimo braku szans na zwycięstwo powstańcy żydowscy walczyli bohatersko, a ich flaga powiewająca nad płonącym gettem obok flagi polskiej stała się w przyszłości oficjalnym sztandarem narodowym odrodzonego państwa Izrael.

Obecnie trudno jest podać dokładną liczbę pomagających Żydom, a także osób, które oddały życie własne i swoich krewnych realizując tę niebezpieczną misję. Wynika to głównie z konspiracyjnego charakteru działalności niosących pomoc oraz faktu, iż musieli oni kryć się tak pod okupacją niemiecką, jak i później w Polsce kontrolowanej w latach 1945-1989 przez ZSRR, uznającą

Упомянутый призыв Зофи Коссак-Щуцкой был признан политическим и моральным манифестом созданной вскоре после ее публикации польской подпольной организации под кryptonимом «Конрад Жегота», единственной целью которой была помощь евреям. В рамках «Жеготы» реализованы следующие задания: гуманитарная помощь, которая заключалась в обеспечении безопасными убежищами беглецов из гетто; контрабанда еврейских детей из гетто и размещение их в польских семьях или католических монастырях; производство поддельных документов для тех лиц, которые могли выдавать себя за «арийцев». Самым заслуженным деятелем «Жеготы» была Ирена Сендлерова. Благодаря ее деятельности было спасено 2500 из 9000 еврейских контрабандных детей из варшавского гетто. Ирена Сендлерова, двукратно арестованная гестапо, была выкуплена за взятки, переданные представителям немецкой тюрьмы агентами ППГ. Также как и ротмистра Пилецкого, её преследовали после 1945 г. долгие годы коммунистические специальные службы. Однако ей повезло больше, чем героическому офицеру, и она дождалась возрождения свободной и суверенной Польши в 1989 г.

Параллельно с оказываемой гуманитарной помощью тайная польская государственная власть (прокуратура, суды и полиция) идентифицировали и наказывали смертью лиц, которые давали информацию немецким оккупантам о месте, где прячутся евреи и их польские друзья.

Военная поддержка

Подпольная Армия Крайова оказывала военную поддержку двум конспиративным организациям наиболее репрезентативным для еврейской общины в оккупированной Польше – сионистам и их молодежной организации «Бетар», а также социалистам из «Бунда». Обе упомянутые структуры привели в апреле 1943 г. к вспышке анти-немецкого восстания в варшавском гетто. Несмотря на отсутствие шансов на победу еврейские повстанцы боролись героически, а их флаг, развевающийся над горящим гетто, рядом с польским флагом стал впоследствии официальным национальным знаменем возрожденного государства Израиль.

Сейчас трудно указать точное количество людей помогающих евреям, а также отдавших свою жизнь и жизнь своих родственников, реализуя эту опасную миссию. Причина этого главным образом в конспиративном характере деятельности несущих помощь и факт, что они должны были скрываться как под немецкой оккупацией, так и позже в Польше, контролируемой в 1945-1989 годах СССР, считающим их связи с Польским Подпольным Государством и ар-

Numer pochówku	Data i Czas		Nomen, cognomen et conditio mortui	Religio			Sexus			Dies Vitae	Morbus et Qualitas Morbis
	Mensis	Spitium		Ordo	Catholica	Aur. alia	Alia	Marit.	Femib.		
17	24/12	1944	Victoria Ulma nata Niemczak, uxor Josephi Ulma, filii Joannis Niemczak et Theresiae Klona, uxoris	1	.	.	1	.	31 ann. 1912	suicid. Ergasma	
18	24/12	1944	Kamilianna Ulma filiu Josephi et Victoriae Niemczak (uxoris)	1	.	.	1	.	8 ann. 1917 1936	suicid. Ergasma	
19	24/12	1944	Barbara Adwojiz (fem.) Ulma filiu Josephi et Victoriae Niemczak (uxoris)	1	.	.	1	.	4 ann. 1910 1937	suicid. Ergasma	
20	24/12	1944	Wladislaw Ulma filiu Josephi et Victoriae Niemczak (uxoris)	1	.	.	1	.	6 ann. 1912 1938	suicid. Ergasma	
21	24/12	1944	Franciscus Ulma filiu Josephi et Victoriae Niemczak (uxoris)	1	.	.	1	.	4 ann. 1914 1940	suicid. Ergasma	
22	24/12	1944	Antonius Ulma filiu Josephi et Victoriae Niemczak (uxoris)	1	.	.	1	.	3 ann. 1916 1941	suicid. Ergasma	
23	24/12	1944	Maria Ulma filiu Josephi et Victoriae Niemczak (uxoris)	1	.	.	1	.	2 ann. 1919 1940	suicid. Ergasma	
16	24/12	1944	Josephus Ulma uxoris, uxoris Wladislawi Ulma Niemczak, filii Karlina et Franciscinae Klona,	1	.	.	1	.	44 ann. 1900	suicid. Ergasma	

1. Zapis w parafialnej księdze zmarłych o tragicznej śmierci rodziny Ulmów
2. Saul Goldman z Łańcuta (trzeci z prawej). Podczas okupacji niemieckiej razem z czterema synami był ukrywany przez rodzinę Ulmów
3. Ukrywani przez rodzinę Ulmów czterej synowie Saula Goldmana
4. Zdjęcie markowskich Żydówek, które Niemcy zabili 14.XII.1942 r. Zdjęcie wykonał Józef Ulma około 1940 r. W dniu 24.III.1944 r. padły na nie krople krwi ofiar kolejnej niemieckiej zbrodni

ich związki z Polskim Państwem Podziemnym i Armią Krajową za przestępstwo. Podobny problem wiąże się z określeniem liczby Żydów – odbiorców polskiej pomocy.

Jedno nie ulega wątpliwości – wśród drzewek posadzonych w Alei Sprawiedliwych w izraelskim Yad Vashem najwięcej, bo aż 6400 jest poświęconych Polakom. Oznacza to, że Polacy stanowią 26% odznaczonych medalem „Sprawiedliwy Wśród Narodów Świata” przyznawanym tym, którzy ratowali Żydów podczas Holokaustu. Napis wyryty na medalu przywołuje zdanie z Talmudu Babilońskiego: „Kto ratuje jedno życie, ratuje cały świat”.

Zgodnie ze słowami profesora Władysława Bartoszewskiego, działacza „Żegoty”, więźnia Auschwitz, żołnierza AK, wielokrotnie więzionego i prześladowa-

мией Крайовой преступлением. Такая же проблема с определением количества евреев – принимающих польскую помощь.

Одно не подлежит сомнению – среди деревьев, посаженных в Аллее Праведников Мира в израильском Яд ва-Шем, больше всего - 6400 посвящены полякам. Это означает, что поляки составляют 26% награжденных медалями «Праведники народов мира» признаваемых тем, кто спасал евреев во время Холокоста. Выгравированная на медали надпись цитирует предложение из Талмуда Вавилонского: «Кто спасает одну жизнь, спасает целый мир».

По словам профессора Владислава Бартошевского, деятеля «Жеготы», узника Аушвица, солдата АК, многократно заключенного и преследуемого комму-

nego przez władze komunistyczne w latach 1945 – 1989, historyka – było „kilkaset tysięcy ludzi dobrej woli, którzy pomagali, nie mniej niż 200 000.” Tyle razy dzięki nim świat został uratowany ...

Od redakcji

W dniu 20 kwietnia 2016 r. w Centrum Mugam w Baku została otwarta wystawa zatytułowana „Samarytanie z Markowej” zorganizowana przez Ambasadę RP w Baku. Na wystawie znalazły się fotografie oraz dokumenty ilustrujące życie rodziny Ulmów z Markowej. 24 III 1944 r. podczas II wojny światowej Niemcy zamordowali polską rodzinę Ulmów (w tym sześcioro małych dzieci) za ukrywanie 9 Żydów. Do końca okupacji niemieckiej w chłopskich domach w Markowej ze 120 Żydów ocalało 21.

W 1995 r. Wiktorię i Józefa Ulmów zaliczono w poczet sprawiedliwych wśród Narodów Świata.

W marcu 2016 r. w Markowej zostało otwarte Muzeum im. Rodziny Ulmów, poświęcone Polakom ratującym Żydów podczas II wojny światowej.

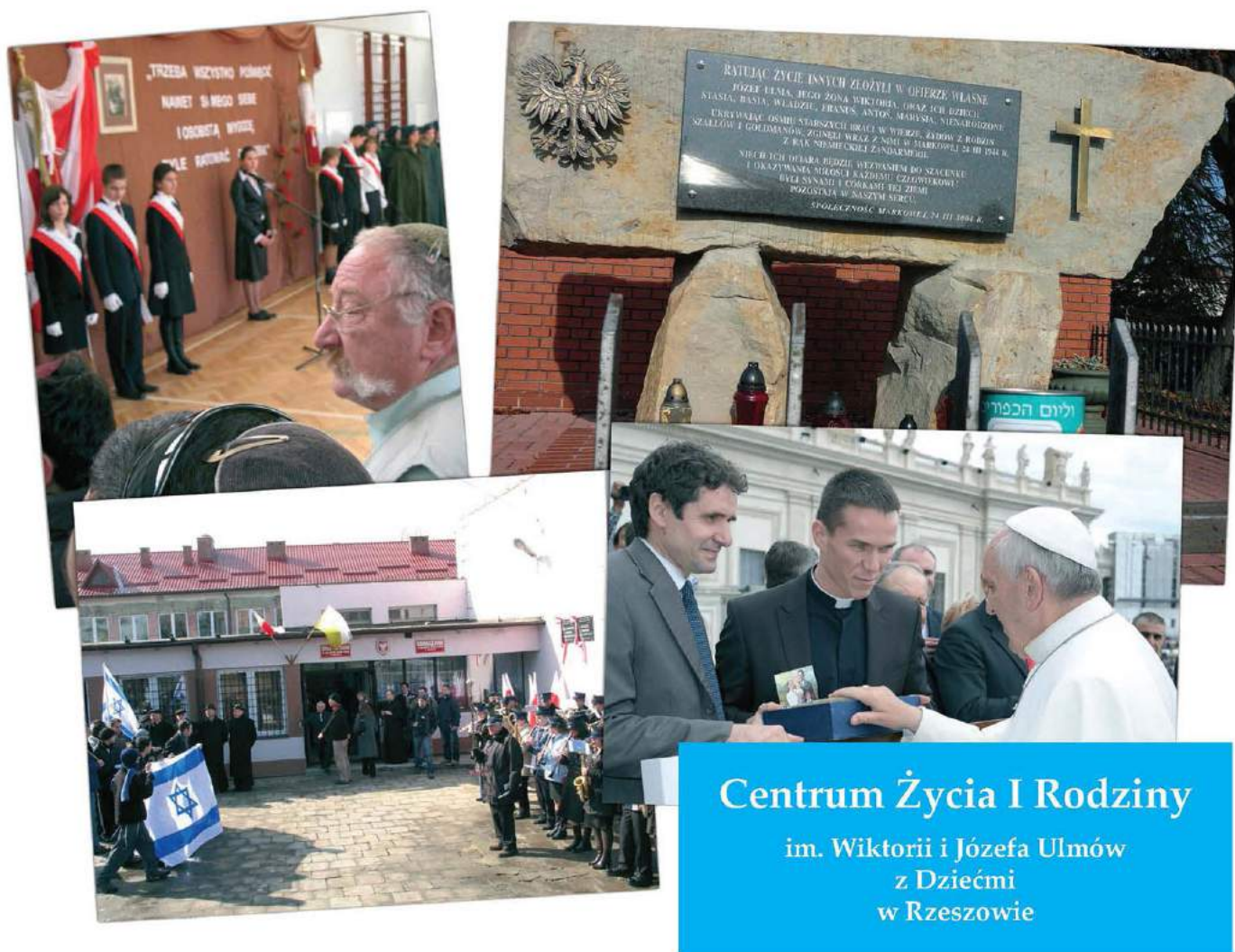
нистическими властями в 1945 – 1989 годах, историка – было «несколько сотен тысяч людей доброй воли, которые помогали, не менее 200 000». Столько раз благодаря ним был спасен мир...

От редакции

20 апреля 2016 г. в Центре Мугам в Баку открылась выставка под названием «Самаритяне из Марково», организованная посольством Республики Польша в Баку. На выставке были представлены фотографии и документы, иллюстрирующие жизнь польской семьи Ульмов. Во время Второй мировой войны (24.03.1944 г.), за укрывательство 9 евреев, немцы убили семью Ульмов (в том числе 6 малолетних детей). К концу немецкой оккупации в Марково из 120 евреев выжили 21.

Виктория и Юзеф Ульмы в 1995 г. были включены в список Праведников народов мира.

В марте 2016 г. в Марково был открыт музей им. семьи Ульмов. Он посвящен полякам, которые рискуя своей жизнью, спасали евреев от Холокоста.

Centrum Życia I Rodziny
im. Wiktorii i Józefa Ulmów
z Dziećmi
w Rzeszowie